

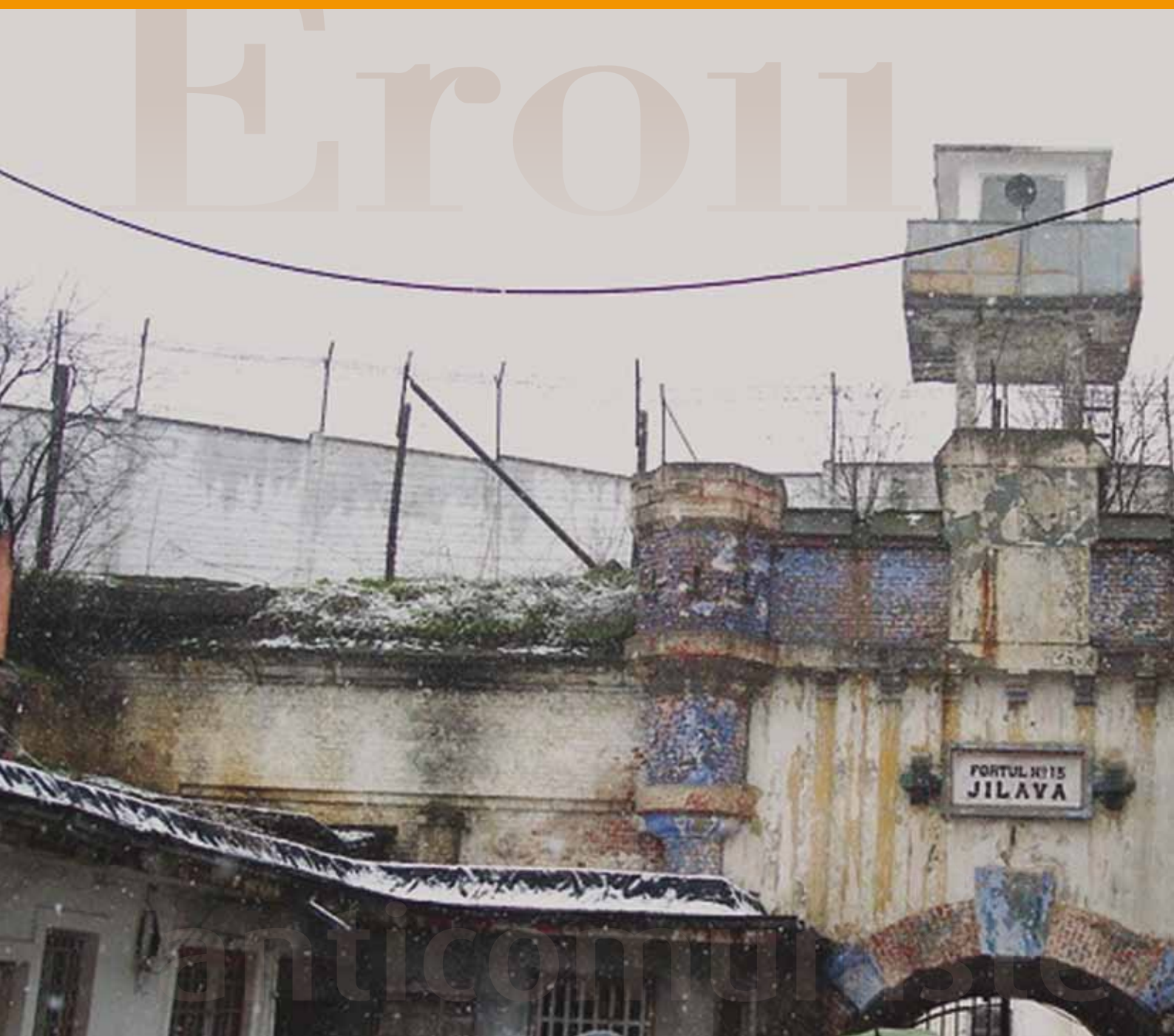
Această publicație a apărut
cu sprijinul Consiliului Județean Maramureș

Un proiect al AFDPR Baia Mare
în parteneriat cu **Gazeta**^{DE MARAMUREȘ}

Eroii

NR. 38 - august 2014

REZISTENȚEI ANTICOMUNISTE

Se distribuie gratuit împreună cu **Gazeta**^{DE MARAMUREȘ}

JILAVA

Fortul nr. 13

Prin penitenciarul Jilava au fost tranzitați spre alte închisori și lagăre de muncă sau au fost depuși pentru proces și anchete majoritatea deținuților politici din perioada 1948-1964. Afluxul mare de deținuți a transformat penitenciarul într-un centru al lumii concentraționare, o sursă de știri despre lumea liberă și cea din închisori.

SCURT ISTORIC AL FORTULUI 13 JILAVA

Penitenciarul Jilava este așezat în apropierea drumului național București-Giurgiu, la 10 km sud de București și la 3 km nord-est de comuna Jilava, pe raza administrativă a comunei omonime.

La sugestia regelui Carol I, în jurul Bucureștiului a fost ridicat, între anii 1870 și 1890, un sistem de apărare împotriva unui eventual atac otoman format din 18 forturi, fiecare dintre ele fiind prevăzută cu o baterie de artilerie. Proiectul a fost elaborat de generalul belgian Henry Alexis

Brialmont și de căpitanul de geniu Ioan Clucer. După terminarea construcției, Fortul 13 Jilava a fost folosit ca depozit de muniții și garnizoană militară până în anul 1907, când la Jilava au fost aduși o parte dintre țărani arestați. Din acel an, Jilava a fost amenajată ca închisoare militară, subordonată Statului-Major al Armatei până la 1 aprilie 1948, când a fost trecută în subordinea Ministerului de Interne, Direcția Generală a Penitenciarelor.

Fortul a fost săpat până la adâncimea de 10 m, iar pământul care a rezultat în urma săpăturilor a fost folosit la ridicarea zidului împrejmuitoare, pe acest zid fiind amplasate turnurile de observație. Intrarea în fort se făcea printr-o poartă boltită, pe frontispiciul căreia este gravat anul de înființare al închisorii militare și inscripția „Fortul 13 Jilava”. În 1907, închisoarea avea un pavilion administrativ (180 m pătrați), Cancelaria închisorii (30 m pătrați), dormitorul trupei (120 m pătrați) și fortul propriu-zis cu 52 de camere.

Suprafața camerelor era de 15 000 metri pătrați. Pe partea stângă a drumului de intrare în fort se afla camera comandantului gărzii, a ofițerului de serviciu și cancelaria închisorii, iar pe partea dreaptă se aflau dormitoarele soldaților care asigurau paza închisorii. Intrarea în clădire se face printr-o poartă de fier forjat. Administrativ, penitenciarul este împărțit în trei secții: reductul, zona centrală și cea mai umedă a fortului, și alte două secții plasate în stânga și în dreapta reductului. Secția centrală avea 17 camere cu dimensiunile de 5 m lungime și 4 m lățime. În fiecare cameră existau 20 de paturi suprapuse. Celelalte două secții erau împărțite în 17 camere cu dimensiunile de 5 m lungime și 4 m lățime, în fiecare cameră fiind amenajate 27 de paturi suprapuse.

Într-un pat dormeau și câte doi, trei deținuți. După 1948, în fața penitenciarului au fost amenajate patru curți interioare de plimbare. Cei încarcerați erau scoși la plimbare pe camere și la intervale de timp diferite, pentru a nu se întâlni.

Între 1907 și 1948, Fortul 13 Jilava a funcționat ca închisoare militară în subordinea Statului-Major al Armatei, fiind destinată deținuților militari condamnați pentru încălcarea și nerespectarea regulamentului militar, soldaților pedepsiți disciplinar precum și civililor arestați și condamnați pentru infracțiuni militare. În timpul primului război mondial, în acest penitenciar au fost aduși soldații care au refuzat să se prezinte la încorporare, iar după ocuparea Bucureștiului de armata germană, prizonieri din armata română.

Între 1921 și 1944, la Jilava au fost închiși ca deținuți politici membri ai Partidului

Comunist arestați în mai 1921, în urma congresului de constituire a acestei formațiuni politice, dar și după scoaterea PCR în ilegalitate, în 1924. În 1933, aici au fost aduși o parte dintre comuniștii arestați în timpul grevei de la Atelierele CFR Grivița, ca Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Alexandru Drăghici sau Gheorghe Vasilechi.

În noaptea de 25/26 noiembrie 1940, la Jilava au fost împușcați 64 de opozanți ai Mișcării Legionare care erau încarcerați în acest penitenciar ca represalii la uciderea lui Corneliu Zelea Codreanu. Dintre aceștia, amintim pe generalul Gheorghe

Argeșeanu, fostul prefect al Poliției Capitalei, Gabriel Marinescu, ministrul de Justiție, Victor Iamandi, directorul Siguranței Statului, Niky Ștefănescu, șeful Serviciilor Secrete, Mihai Moruzov, fostul prim-procuror al Tribunalului Militar al Capitalei, colonelul Vasile Zeciu.

În aceeași noapte au fost deshumate și cadavrele celor 14 legionari (Corneliu Zelea Codreanu, „Nicadorii” și „Decemvirii”), uciși pe 28/29 noiembrie 1938, în timpul transferului de la Râmnicu Sărat la Jilava. Cadavrele au fost ulterior reînhumate la Casa Verde. Din ianuarie 1941, la Jilava au fost aduși o parte dintre legionarii arestați și condamnați în urma rebeliunii legionare din 1941.

JILAVA CAPENITENCIAR COMUNIST

Între 23 august 1944 și 1 aprilie 1948, Jilava a funcționat ca închisoare militară, iar după 1 aprilie 1948 a fost trecută în subordinea Ministerului de Interne, Direcția Generală a Penitenciarelor, ca penitenciar civil. Din 1944 și până în 1964, la Jilava și-au executat pedeapsa deținuți de drept comun, bărbați și femei, aflați în curs de judecare sau condamnați, deținuți cercetați sau condamnați pentru „infrafracțiuni contra securității” (membri ai partidelor istorice, PNT, PNL, PSD, legionari, spioni, „criminali de război, trădători de patrie” și membri ai unor „organizații subversive anticomuniste”). Secția de femei era formată din patru camere și era izolată de restul secțiilor.

În 1958, la Jilava a fost amenajată o nouă secție cu nouă celule, fiecare celulă având două paturi suprapuse. În această secție, care se afla în partea din spate a închisorii, erau închiși deținuții aduși pentru supliment de anchetă. În mai 1946, la Jilava a fost închis, pentru a fi judecat de Tribunalul Poporului, „lotul marilor criminali de război” format din mareșalul Ion Antonescu, ministrul de Externe, Mihai Antonescu, ministrul Apărării, generalul Constantin Pantazi, șeful Serviciului Special de Informații, Eugen Cristescu, și ministrul Radu Lecca. Pe 1 iunie 1946 au fost executați la Jilava, în Valea Piersicilor, Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Gheorghe Alexianu și Constantin Vasiliu. Prin adresa din 19 martie 1954, șeful

DGP raporta locțiitorului ministrului Afacerilor Interne că în penitenciarele Jilava, Văcărești, Turnu-Măgurele, Codlea, Sibiu, Cluj și în alte unități ale Direcției erau încarcerati, pentru perioade de timp limitate sau pe baza unor mandate de arest preventiv eliberate de diferite instanțe judecătorești, „deținuți contrarevoluționari”, de drept comun și economici. Despre aceștia se preciza că perioada lor de deținere a expirat sau că situația lor juridică nu a fost rezolvată, deși fuseseră prezentați de mai multe ori instanțelor de judecată.

În 1955-1956, la Jilava își executau pedeapsa deținuții din lotul „Salcia”, format din ofițeri și gardieni de penitenciare, condamnați în procesul Canalului din 1954. În luna ianuarie a anului 1956,

o parte dintre aceștia au declarat greva foamei, fiind nemulțumiți de respingerea recursului și de pedepsele primite.

În perioada 1948-1964, Jilava a fost un penitenciar de tranzit și de triere a „deținuților contrarevoluționari”. Aceștia erau depuși pentru perioade de câteva luni în așteptarea procesului, pentru transferul în alte închisori și lagăre de muncă sau erau aduși din alte locuri de detenție pentru anchete ale Securității.

În 1967, în urma reprofilării penitenciarelor, DGP a propus ca deținuții de drept comun recidiviști să fie încarcerati în 9 locuri de deținere: Poarta Albă, Peninsula, Văcărești, Mislea, Tulcea, Ostrov, Periprava, Jilava și Brăila. În cadrul închisorii s-a înființat, din 1967, o secție

pentru „deținuții înrăiți și recalitranti” din celelalte închisori, cărora urma să li se aplice un regim sever. În urma reprofilării unităților DGP din 1967, erau prezentate adjunctului ministrului de Interne, colonel Constantin Stoica, o listă cu șapte locuri de detenție (Aiud, Gherla, Dej, Poarta Albă, Sighet, Caransebeș și Jilava) cu posibilități de izolare în regim celular. De asemenea, se preciza că aceste unități dețin un excedent de spații de deținere, și se propunea ca spațiul rămas liber să constituie rezerva Direcției pentru situații speciale. Această propunere a fost aprobată de adjunctul ministrului, pe 3 martie 1967.

În perioada 1969-1973, la penitenciarul Jilava au fost încarcerati deținuți majori și minori, judecați pentru infrafracțiuni CSS, deținuți de drept comun recidiviști, cu pedepse mai mici și mai mari de 10 ani, recalitranti, foști evadați din unitățile DGP, cei care nu erau folosiți la muncă și condamnați la moarte. Din 1973, o parte dintre camerele de detenție din fort au fost dezafectate, iar deținuții au fost mutați în noua clădire a penitenciarului.

Tot în această perioadă este înființat la Jilava Centrul de Primire - Repartizare Minori și Penitenciarul pentru Minori, care, în 1977, va deveni Penitenciarul de Tineret. Tot în 1977 este organizat, ca unitate cu conducere proprie, prin transferarea de la Văcărești, Spitalul Penitenciar Jilava. În decembrie 1989, manifestații arestați de pe străzile Bucureștiului au fost ridicați, bătuți, urcați în dube și aduși la Jilava. În Fortul 13, 63 de persoane fost încarcerate într-o încăperă de 15 mp.

REGIMUL DE DETENȚIE

Până în anul 1949, deținuții politici au beneficiat de toate drepturile prevăzute de regulamentul pentru organizarea penitenciarelor. De asemenea, ei se bucurau și de o mare libertate din partea directorului, Longhin Berezovschi, care, după spusele lui Teodor Duțu, închis în cursul anului 1948 la Jilava, „nu era obligat decât să ne poarte de grijă pentru a ne putea executa pedepsele primite, iar comandantul militar să ne împiedice să evadăm sau să ne răzvrătim”. În intervalul 1949-1955, deținuților arestați sau condamnați pentru „acțiuni contrarevoluționare”, precum și persoanelor internate administrativ le-au fost interzise, în baza unor ordine verbale emise de Direcția Generală a Penitenciarelor, dreptul la vorbitor, pachet și corespondență cu familia, deși acestea nu erau restricționate de regulamentul de deținere și pază a deținuților. Prin adresa din 12 aprilie 1955, această situație a fost raportată locțiitorului ministrului de Interne cu propunerea să se precizeze în scris regimul ce se va aplica în continuare acestor categorii de deținuți. În urma răspunsului primit de la Ministerul de Interne, DGP a transmis către unitățile speciale (Aiud, Galați, Jilava, Gherla, Pitești, Râmnicu Sărat, Văcărești, Făgăraș, Miercurea-Ciuc, Mislea) Ordinul nr. RG/25 859 din 19 aprilie 1955. Conform acestui ordin, „deținuților contrarevoluționari”, ca membri ai partidelor istorice, criminali de război și contra umanității, polițiști și SSI-

iști, le erau menținute restricțiile privitoare la vorbitor, pachet și corespondență. De asemenea, această categorie de persoane încarcerate nu a beneficiat de prevederile Decretului 720/1956 privind eliberarea înainte de termen a deținuților scoși la muncă.

La sosirea în penitenciarul Jilava, deținuții erau obligați să treacă printr-un „tunel” format din gardieni așezați pe două rânduri și înarmați cu băte, cozi de topoare și cazmale, mături, vine de bou și bastoane de cauciuc. În timpul acestei treceri, gardienii îi loveau pe deținuți în cap și în alte părți ale corpului, astfel încât niciun deținut nu scăpa nebătut. După această „primire”, deținuții erau duși într-o cameră pentru percheziții. În timp ce gardienii controlau „bucată cu bucată îmbrăcămintea, desfăcând tivurile și căptușeala”, deținutul aștepta „gol pușcă pe pardoseala de ciment”. După această verificare a îmbrăcămintei, se trecea la percheziția corporală, care era făcută de un gardian supervizat de un subofițer.

Deținutul era controlat peste tot pentru a nu ascunde obiecte interzise de regulament: „Ni s-a cerut să deschidem gura, să desfacem degetele de la mâini și de la picioare, să ridicăm brațele, ca nu cumva să fi ascuns ceva la subțiori”.

După aceea, urma partea „intimă” a percheziției: „cu fața la gardian trebuia să arăți bine că acolo nu ai nimic de ascuns, apoi, cu spatele la gardian, cu picioarele depărtate, aplecat în unghi drept, trebuia să le desfaci în așa fel încât gardianul și șeful lui să se convingă că nici acolo nu se ascunde nimic de vigența lor”.

Într-o celulă se găseau câte două rânduri de priciuri (paturi suprapuse) cu câte două etaje fiecare. Primul rând de paturi era amenajat la circa 40 cm de sol, iar al doilea la aproximativ 1,2 m. Între rândurile de paturi exista un culoar despărțitor de 90 cm, care era folosit ca loc de „promenadă”, de trecere între fereastra cu gratii groase de fier și ușa celeulei. În cameră se mai găseau și două tinete, una pentru spălat, cealaltă pentru nevoile fiziologice. Din această cauză, la intrarea în celulă „te izbea mirosul de urină și fecale”.

Deținuții abia veniți dormeau pe beton, sub primul etaj de paturi, cunoscut sub numele de „șerpărie”, iar pe măsură ce se elibera un loc, deținutul avansa astfel încât ajungea să doarmă la primul etaj și apoi la cel de-al doilea. Această cutumă a Jilavei se respecta și atunci când un deținut era mutat într-o altă cameră, primul loc unde dormea fiind la „șerpărie”. Interiorul celeulei era

luminat de un bec slab care atârna de tavan. Din 1951, în urma evadării a doi „deținuți contrarevoluționari”, Nicolae Moromete, comandantul penitenciarului, a ordonat ca ferestrele celulelor să fie închise cu obloane și bătute în cuie pentru a nu mai putea fi deschise.

În primele 4-5 săptămâni de la luarea acestei măsuri, trei deținuți au murit asfixiați într-o cameră, iar din cauza lipsei de aer toți deținuții aveau corpul acoperit

cu pete roșii. Persoanele încarcerate care urmau să fie transportate în alte locuri de detenție erau mutate din celulele în care se aflau în trei camere, amplasate imediat după intrarea în fort, pe partea stângă. Cele trei camere, care constituiau „celula de tranzit”, comunicau între ele prin niște deschizături boltite. În prima dintre ele se aflau tineta și hârdăul cu apă de băut, cea de-a doua era goală, iar în ultima se găseau două rânduri de priciuri cu rogojini și saltele umplute cu paie. Pereții

primelor două camere erau vopsiți în negru până la înălțimea de 2 m. Pe acest spațiu vopsit în negru deținuții obișnuiau să își inscripționeze numele, condamnarea și închisoarea spre care urmau să fie transferați sau cea la care bănuiau că vor ajunge. La plecarea către un alt penitenciar, deținuții primeau un pachet cu hrană rece care conținea o pâine, 300 g de șuncă sărată, 300 g de marmeladă și 300 g de brânză. În unele cazuri, deținuții primeau numai pâine.

VIAȚA COTIDIANĂ ÎN PENITENCIARUL JILAVA

O zi la Jilava începea la ora 5 dimineața, când se dădea deșteptarea, și se încheia la ora 22. Operațiunea era îndeplinită de un gardian care bătea cu un ciocan într-o bucată de șină atârnată de o mică schelă. În acest interval (5.00-22.00), deținutului îi era interzis să se întindă pe pat, să se rezeme de prici sau de perete.

Între deșteptare și micul dejun, care se servea între orele 7.30-8.00, deținuții își aranjau paturile și se spălau pe rând la tineta din celulă. Începând cu ora 9 și până la masa de prânz avea loc plimbarea deținuților, care se desfășura în cele patru curți interioare ale penitenciarului.

Plimbarea dura aproximativ 15 minute și se făcea pe camere. În acest timp, cei încarcerați erau obligați să meargă în șir indian cu fața în pământ și mâinile la spate, pentru a nu fi văzuți de deținuții din alte celule. În timpul unor evenimente deosebite (războiul din Coreea, evenimentele din Ungaria, evadări din penitenciar), deținuții nu au fost scoși la plimbare, iar de obicei plimbarea avea loc de două ori pe săptămână.

Între masa de prânz și cea de seară, deținuții participau la conferințe, lectorii provenind atât din rândurile intelectualilor, militarilor sau diplomaților, cât și din rândurile țăranilor și muncitorilor. În timpul acestor dezbateri, interzise de administrația penitenciarului, țăranii discutau despre creșterea animalelor și tradiții, iar muncitorii despre activitățile curente anterioare arestării. Intelectualii citeau prelegeri de istorie, literatură, teologie, fizică, astronomie sau cursuri de limbi străine (în special, engleză și franceză). Ofițerii prezentau strategia și istoricul unei bătălii, iar oamenii politici discutau despre evenimentele politice, prezentând cauzele și consecințele lor. În unele zile, după masa de prânz, deținuții își povesteau visele, încercând să deslușească simboluri care anunțau eliberarea sau vreun eveniment deosebit. De asemenea,

aveau loc ședințe de ghicit sau se juca șah și table, suportul pentru jocul de șah și cel de table fiind confecționat din bucăți de pânză. Piesele, făcute din mămăligă sau miez de pâine erau colorate cu praf roșu de cărămidă și cu „verdele firelor de iarbă”. Astfel de obiecte, interzise de regulamentul, erau confiscate în timpul perchezițiilor săptămânale. Gardienii intrau în celule înarmați cu bâte și cozi de lopată și începeau să lovească în stânga și în dreapta. O altă ocupație a deținuților o constituia interpretarea gesturilor gardienilor. Orice schimbare de atitudine și de comportament era percepută ca un semn al apropiatei grațieri sau ca o schimbare a situației internaționale care urma să ducă la eliberarea deținuților politici.

La Jilava, un penitenciar de tranzit, erau aduși pentru perioade de timp limitate deținuți din toate celelalte închisori sau erau depuși noi arestați în așteptarea procesului. Din momentul în care un deținut intra într-o celulă, acesta schimba „știrile” pe care le avea cu alte noi, apoi, la transferarea într-un alt loc de detenție, le povestea altor deținuți. Aceștia, la rândul lor, le transmiteau mai departe, de multe ori amplificându-se. Datorită acestor schimburi de „noutăți”, Jilava era cunoscută în lumea închisorilor ca „bursa știrilor interne referitoare la toate penitenciarele și bursa știrilor externe privitoare la lumea din afară”.

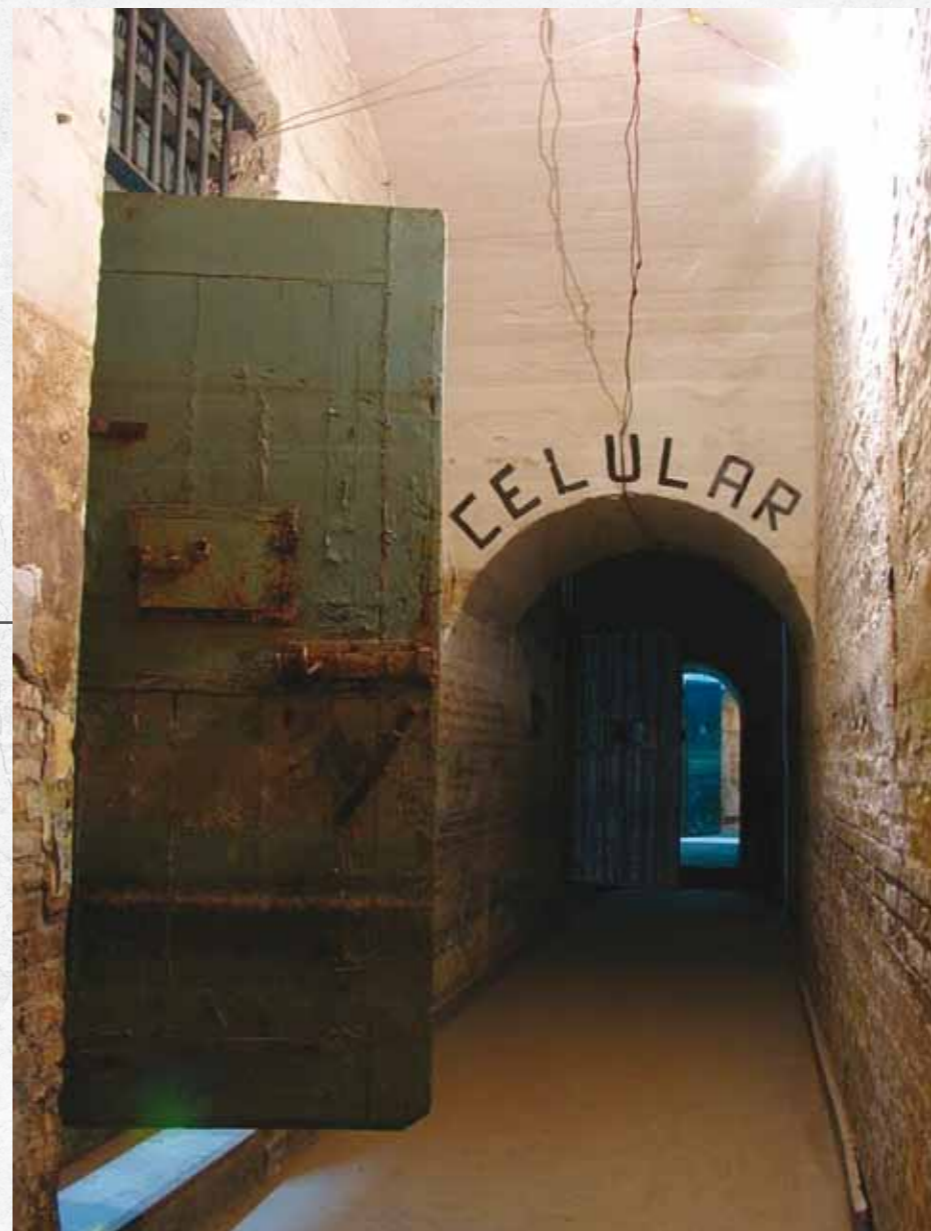
Cele mai căutate știri erau cele ale deținuților arestați de curând, care veneau cu informații din lumea liberă și despre raportul de forțe dintre marile puteri. O dată pe săptămână, deținuții erau scoși în grupuri la baie și obligați să se îngheșuie mai mulți sub un duș, care, în unele cazuri, nu funcționa.

Baia reprezenta și o modalitate de distracție a gardienilor care alternau apa rece cu cea fierbinte, transformând această necesitate a

deținuților într-un adevărat supliciu. Baia era formată din două încăperi: într-una dintre ele se aflau boilerul și robinetele cu apă, iar în cealaltă, dușurile. Înainte și după baie, deținuții erau obligați să alerge din celulă și până în camera din baie printre două șiruri de gardieni, care îi loveau permanent cu ciomege sau cu o vână de bou. Ion Ioanid descrie baia ca fiind „o adevărată hăituaală, din care nu scăpai decât fugind și ferindu-te cum puteai. Cei mai tineri ne-am strecurat mai ușor. Și eu am ajuns teafăr în sala de baie. Cei mai bătrâni și infirmi au primit lovituri, date cu toată sălbăcia, pe spinare, în cap, peste picioare. Nimeni nu putea face nimic pentru nimeni! N-aveai cum să-ți ajuți vreun prieten neputincios”. Rufele erau spălate în două gamele, pentru care trebuia să-ți faci programare cu câteva zile înainte, sau în timpul băii.

Rația zilnică de pâine era de 225 g. Pâinile din făină neagră erau primite și împărțite de responsabilul celulei în patru bucăți. Fiecare pâine era așezată pe o batistă și aliniată pe priciul de jos. Deținuții, repartizați în grupe de câte patru persoane, își trimiteau un delegat să aleagă o pâine. Pâinea aleasă era ruptă în patru bucăți și fiecare bucată era învelită într-o batistă, fiind înmănată unui membru al grupului, care se întorcea cu spatele și decidea cui să-i fie oferită fiecare felie în parte. Dimineața, fiecare deținut primea un terci care consta în 40 g de mălai amestecat cu apă și cu 7 g de zahăr.

În unele perioade, terciul era înlocuit cu ceai cu miros de zahăr ars. La prânz se servea o „zeamă” în care pluteau câteva boabe de orz și frunze de varză. O dată pe săptămână se dădea o supă de mațe în care se mai găseau dinți și buze de miel sau de vițel de pe „care nici măcar nu se curățase părul, ochi de animal, cu pupilă, corne și chiar sex de vacă sau de vițel sau alte animale”. Masa de seară consta într-o fiertură de orz decorticat.

CONDUCEREA PENITENCIARULUI

Între 23 august 1944 și iulie 1967, penitenciarul Jilava a fost condus de: colonel Dumitru Pristaru (23 august 1944 - octombrie 1946), maior Vasile Vernescu (octombrie 1946 - februarie 1947), locotenent-colonel Constantin Enciu (martie 1947 - aprilie 1948), Loghin Berezovschi (aprilie 1948 - aprilie 1949), maior Nicolae Moromete (mai 1949 - iunie 1952), maior Ion Ciachi (iunie 1952 - aprilie 1954), locotenent-colonel Mihai Gheorghiu (mai 1954 - decembrie 1961), locotenent-colonel Gheorghe Alexandrescu (ianuarie 1962 - iulie 1967).

Conform foștilor deținuți politici, majoritatea gardienilor de la Jilava erau de etnie rromă, fiind recrutați din satele din împrejurimile penitenciarului. Singura perioadă de instrucție a oamenilor de pază era reprezentată de câteva luni petrecute în școala de gardieni de la Jilava, înființată în 1949. Pentru a scăpa de percheziții, unii dintre deținuții care știau că „țiganii au oroare de iepuri” puneau în bagajele pe care doreau să le salveze bucăți din blană de iepure. În acest fel, atunci când gardienii rromi găseau bucata din blană de iepure, aruncau bagajul fără să-l mai controleze, considerându-l semn rău. Între gardienii de la Jilava, foarte des menționați în memorii sunt Nicolae Moromete, comandantul închisorii în perioada 1949-1952, și aghiotantul său, Ilie Ivănică. De asemenea, sursele memorialistice îi amintesc și pe Iamandi și plutonierul Roșu, cei care executau condamnările la moarte din închisoarea Jilava.

Plutonierul adjutant Ilie Ivănică s-a născut la 24 februarie 1910 în comuna Prunișor din județul Mehedinți. Între 1950 și 1954, acesta a îndeplinit funcția de comandant al subunității de subofițeri din penitenciarul Jilava. După 1954, a avut funcții cu atribuții limitate. Ivănică este amintit de foștii deținuți politici ca unul dintre cei mai cruzi gardieni. Una dintre plăcerile lui era aceea de a-l lovi zilnic pe generalul Zaharia, invalid de război, peste singura mână pe care o mai avea.

În perioada 1949-1952, penitenciarul a fost condus de Nicolae Moromete, unul dintre cei mai cruzi torționari din sistemul penitenciar comunist. „Maromet”, așa cum îl menționează deținuții politici, s-a născut pe 13 mai 1912 într-o familie de țărani săraci din comuna Valea Ungureni, județul

Din toamna anului 1950 și până în luna ianuarie a anului 1951, deținuții au primit zilnic de mâncare morcovi pe jumătate stricați, astfel încât, la sfârșitul acestei perioade, toți aveau pielea galbenă de la consumul neîntrerupt de carotină. Acest regim alimentar pe bază de terci și „zeamă din mațe de burtă” și alte resturi de animale a fost menținut în majoritatea perioadei de detenție de la Jilava, inclusiv în anii '60. Cele două preparate au suferit mici variații între toamna anului 1954 și vara anului 1956, când în mâncarea deținuților se mai găseau ca supliment verdețuri, salate și ceapă.

La Jilava, asistența medicală consta în vizitarea deținuților, o dată la câteva zile, de către ofițerul sanitar. În timpul vizitei, acesta selecta cinci bolnavi în stare gravă și îi transfera la infirmerie pentru consultații. Afecțiunile cele mai des întâlnite în rândul celor încarcerați erau infecțiile de piele, abcesele și

furunculoză, care erau tratate cu cristale de hipermanganat. Deținuților care sufereau de dureri de dinți și sciatică li se administrau câte două aspirine, iar cei care erau bolnavi de diaree primeau trei pastile de sulfamidă și o lingură dintr-o altă soluție.

Frecvente erau și cazurile de cașexie, avitaminoză și anemie, cauzate în principal de subalimentație. În tratarea pacienților se ținea cont inclusiv de categoria socială din care aceștia făceau parte. Astfel, deținuții proveniți din rândul intelectualilor, ofițerilor, preoților și foștilor membri ai parlamentului primeau mai puține pastile decât cei care erau muncitori sau țărani.

Deținuții foarte grav bolnavi erau internați în infirmeria penitenciarului, care era formată din patru camere. Dintre acestea, trei erau folosite ca saloane, în fiecare salon găsimu-se câte trei paturi, iar a patra cameră era folosită drept cabinet medical.

Argeș. După absolvirea a cinci clase primare, Moromete a muncit alături de părinții lui la câmp, până în anul 1934, când a fost încorporat în Batalionul 11 Transmiuni București. În 1935 a fost lăsat la vatră și s-a angajat ca măturător, apoi ca om de serviciu la Primăria București. Aici va lucra până în 1941, când a fost mobilizat și trimis pe frontul de est, unde va fi recompensat cu medalia „Bărbăție și credință”. După 23 august 1944, Moromete a mers cu unitatea lui până la Budapesta.

Din 1945, anul în care a intrat în Partidul Comunist, și-a început Moromete ascensiunea. În acel an a fost numit Secretar al Organizației de partid nr. 1 din sectorul Galben, iar în 1947 a fost mutat în aceeași funcție la corpul gardienilor. În 1948 a fost numit instructor la Organizația de Partid a corpului gardienilor din Ministerul Afacerilor Interne, Direcția Generală

a Penitenciarelor, fiind repartizat la închisoarea Jilava. Aici va îndeplini, în timp, toate funcțiile importante dintr-o unitate carcerală: prim-gardian, comandant de gardă (pază) și comandat al penitenciarului. Numirea lui Moromete în funcția de comandant de gardă cu delegație de director interimar a survenit în anul 1949, când regimul concentraționar a devenit unul dintre cele mai severe. Începând din acel an, deținuților politici le-au fost interzise drepturile prevăzute de regulamentul precum: dreptul de a primi pachet o dată la trei luni, dreptul la vorbitor cu familia de două ori pe an și dreptul la corespondență.

Tot la finalul anilor '40, bătaia și tortura au fost întrebuițate de gardieni în toate penitenciarele din țară, ca mijloc de impunere a disciplinei în rândul deținuților. Transformarea regimului concentraționar într-unul deosebit de dur a fost o sarcină trasată de Partidul Comunist, după cum

Ilie Moromete

însuși Moromete mărturisește într-un memoriu din 1955, adresat DGP, în momentul când s-a pus problema trecerii lui în rezervă ca necorespunzător. Moromete a fost luat de acasă cu mașina de locotenent-colonelul Marin Constantinescu și de

maiorul Maxim Dumitru și dus la Jilava, unde a fost numit comandat de gardă. La numire, cei doi i-au spus: „Aici uite ce trebuie să faci, să aplici la deținuți o disciplină neîntâlnită (sic!) până acum la Jilava în rândul deținuților, vreau o pușcărie model la Jilava, exemplu pentru toate [închisorile] din țară[...] să nu existe o șoaptă în rândul deținuților, pentru prima [dată] aud de păstrarea secretului între deținuți, să nu ia legătura unul cu altul. Cu aceiași tărie s-a pus problema și cu cadrele, afirmând: ai văzut ce bandiți sunt, cum pactizează cu dușmanii de clasă[...] ticăloșii, au transformat pușcăriia într-un hotel, aici se bagă tot felul de băuturi spirtoase, în camere la deținuți sunt numai bani. Bandiții ăștia de gardieni cu directorul lor au trăit cu femeile arestate ce au făcut parte din batalioanele SS, împotriva lor trebuie luate cele mai severe măsuri, întrebuițând orice fel de metode, să-i bagi în lanțuri și să-i arestezi pe cei care

vor mai încerca să se abată de la regulile tale și să nu uiți că ești pus aici de partid și nu uita de lupta de clasă (subliniere în original). [...] Prin aceste instrucțiuni mi s-a dat linia la Jilava și tonul cu care trebuie să muncesc acolo, aceasta pentru mine a constituit un ghid în muncă și căutam să aplic întocmai sau chiar mai tare, să dovedesc că sunt în stare să fac, nu am uitat că sunt trimis de partid și de lupta de clasă.

Deși a fost anchetat, încă din 1952, de Procuratura Militară pentru abuzurile și torturile la care i-a spus pe deținuți și „învinuit de crime contra deținuților de drept comun și contrarevoluționari”, Moromete a rămas în cadrul DGP până în 1958, când a fost îndepărtat și trecut în rezervă cu drept de pensie.

În această perioadă, 1952-1958, Moromete a îndeplinit funcțiile de comandant la penitenciarele Caransebeș și Galați, la

formațiunea Chilia Veche, precum și pe cea de locțiitor-comandant pentru pază și regim la Văcărești. În toate închisorile prin care a trecut, Moromete a utilizat aceleași metode care au constat în: bătaia deținuților până la epuizare, indiferent de motiv (neîndeplinirea unui ordin, convorbiri cu alți deținuți, neîndeplinirea normei de lucru) sau de vârstă; aruncarea alimentelor destinate deținuților la animalele aflate în îngrijirea penitenciarului; folosirea la muncă a deținuților bolnavi, infirmi, precum și a celor în vârstă; neacordarea de îngrijiri medicale deținuților bolnavi, pe motivul că aceștia s-ar preface doar pentru a nu ieși la muncă și a nu respecta regulamentul de ordine interioară.

„Nu există om să fi fost la Jilava, ca deținut politic, să nu vorbească despre «Bruta de Maromet». Era, într-adevăr, o brută, un om primitiv, rău, fioros, care bătea sistematic deținuții. A fost unul dintre cei mai primitivi tortionari, un bătăuș fără pereche.”

Lucia Hossu Longin

ABUZURILE DE LA JILAVA

Unul dintre cele mai odioase episoade de la Jilava a început în sala de tribunal. Atunci când deținuții erau duși pentru a fi judecați, le era interzis să discute cu avocatul în timpul procesului sau să încerce să comunice cu familia. Pe toată durata ședinței de judecată, deținutul primea un singur colț de pâine. În timpul unui proces în care erau judecați mai mulți membri ai Partidului Național Țărănesc, acuzați că și-au continuat activitatea și după desființarea partidului, unul dintre deținuți a leșinat. Președintele completului de judecată i-a întrebat pe ceilalți deținuți dacă cel căzut era bolnav, iar cei din boxa acuzaților i-au răspuns că toți sunt istoviți și că, de dimineață, de când au părăsit penitenciarul, nu au primit de mâncare. În urma acestui răspuns, judecătorul le-a cerut avocaților și rudelor deținuților să aducă alimente pentru acuzați. După câteva minute, aceștia s-au întors cu mai multe pachete și pungi cu alimente pe care le-au împărțit deținuților. Gardienii care îi însoțeau le-au cerut să nu se atingă de alimentele primite, altfel urmând să fie pedepsiți la întoarcerea în penitenciar.

La Jilava, toți membrii lotului au fost introduși în camera de pedeapsă nr. 16, la „neagra”. Aceasta era o celulă subterană, fără ferestre și cu pereții din beton, care, înainte de transformarea fortului în închisoare, era folosită ca depozit de muniție. Din tavanul boltit și plin de crăpături al celei picura

neconținut apă, astfel încât se formase o baltă adâncă de câțiva centimetri care se întinse peste tot pavimentul camerei. Timp de trei zile, deținuții au fost ținuți dezbrăcați și fără mâncare la temperaturi mai mici de zero grade Celsius. Pentru a supraviețui acestei pedepse dure, doctorul George Petrescu, președintele organizației PNT-Ploești, fost docent la Universitatea din Cluj, director al Spitalului din Timișoara și apoi al Spitalului de chirurgie din Ploiești, le-a cerut celorlalți deținuți să se țină în brațe unul pe altul și să alege în cerc. În acest fel, ei pierdeau cât mai puțină căldură, ferindu-se astfel de o pneumonie.

În timp ce își executau pedeapsa, Nicolae Moromete și aghiotantul său, Ivanică, veneau să se intereseze de cei care au murit. După trei zile petrecute în astfel de condiții, unii dintre deținuții au leșinat, iar Moromete, satisfăcut, a ordonat trimiterea lor în celule. Din grupa celor pedepsiți au făcut parte Vasile Ionescu, fost director general al Societății de Radiodifuziune, profesorul Dimitrie Gerota de la Facultatea de Drept a Universității din București, Eugen Hațieganu, Sorin Popa ș.a.

Un alt episod tragic a avut loc într-una din curțile destinate plimbării deținuților de la Jilava. În timpul „promenadei” regulamentare, un deținut slăbit, fost maior, a alunecat și nu s-a mai putut ridica. Gardianul care îi însoțea a început să-l

înjure și să-l lovească cu picioarele, cerându-i să-și continue plimbarea. Văzând că acesta nu-l ascultă, omul de ordine a început să-l calce cu cizmele pe burtă. După câteva clipe, pielea celui căzut a plesnit și „intestinele au început să se reverse prin rana deschisă. Numai atunci gardianul s-a oprit”. Deținutul, inconștient, a fost transportat la Spitalul Văcărești pentru a fi cusut. După șase ani, maiorul a reapărut în altă închisoare.

La Jilava, multe dintre abuzurile și faptele abominabile comise de gardieni l-au avut în prim-plan pe comandantul Moromete. După un timp, informatorii au raportat locțiitorului politic că în penitenciar sunt ținute conferințe în care este discutată situația politică din țară, precum și posibilitatea ca americanii să vină și să îi salveze pe deținuții politici. Pentru a opri aceste dezbateri, administrația închisorii a hotărât să-i pedepsească pe cei care țineau prelegeri. Astfel, în noaptea de 15 decembrie 1950, comandantul Nicolae Moromete, însoțit de Ivanică și de alți zece gardieni au inspectat toate celulele, scoțându-i afară pe cei care au fost deconspirați de informatori. Deținutul era scos din cameră și întrebat „de ce otrăvește mintea celor din celulă”, iar la semnalul comandantului, șase gardieni săreau pe cel învinuit și îl târau afară, lovindu-l cu pumnii și picioarele. Peste capul victimei era trasă o desagă, iar acesta era

aruncat în groapa de gunoi, unde putrezeau tone de morcovi. În groapă, gardienii săreau deasupra deținuților, calcându-l în picioare și lovindu-l cu ciomegele și patul revolverelor. După această corecție, victima era înfășurată într-o pătură și cărată înapoi în celulă.

Deținuții care au fost astfel pedepsiți aveau timpanele sparte, coastele rupte, iar sângele le curgea din nas și urechi. Printre cei bătuți în noaptea de 15 decembrie 1950 se numără profesorul Ion Gheorghie, fost director de producție la Uzinele Metalurgice din Reșița, profesorul Dan Hurmuzescu, economist, profesorul Dimitrie Gerota și doctorul George Petrescu.

În intervalul 1948-1964, regimul de detenție de la Jilava a fost unul de exterminare a deținuților politici. Constantele acestui regim au fost bătaia, tortura și înfometarea celor închiși, precum și o asistență medicală insuficientă față de problemele medicale ale deținuților. În această perioadă, Jilava a funcționat ca loc de executare a pedepselor, depozit al Securității și centru de triere a deținuților. În acest spațiu de recluziune erau încarcerate persoanele ieșite din anchetă și care urmau să fie judecate, dar și deținuți din celelalte penitenciare, fie pentru un supliment de anchetă, fie pentru transferarea la un alt loc de detenție. În general, perioada în care un

deținut rămânea la Jilava era de câteva luni. Din cauza numărului mare de deținuți care au trecut prin Fortul 13, Jilava a reprezentat unica sursă de informare a deținuților despre lumea din jurul lor.

În perioada 1949-1964, penitenciarul a fost totodată și unul dintre cele mai aglomerate locuri de detenție din cadrul DGP, numărul mediu al deținuților fiind de 3 000. Din cauza acestei aglomerări, unui deținut îi revenea, în medie, un spațiu de doar 30 cm pătrați. Pentru deținuții politici, singurul drept specificat de regulamentul de deținere și pază al deținuților a fost cel al plimbării, dar nici acesta nu a fost respectat întotdeauna. După 1970, în urma reprofilării locurilor de detenție, o parte dintre celulele Fortului 13 au fost dezafectate, iar unii dintre deținuți, majoritatea de drept comun, au fost transferați în clădirea cea nouă a penitenciarului.

Cu toate acestea, conform Direcției Generale a Penitenciarelor, Jilava constituia, alături de alte închisori dezafectate în această perioadă, rezerva specială a DGP, urmând a fi repusă în circuit în situații deosebite. Un astfel de caz special a fost cel din decembrie 1989, când în celulele fortului au fost aduși protestatarii arestați în București. După 1990, vechiul local al închisorii a fost lăsat în paragină, fiind folosit ca depozit de materiale.

„Dacă Dumnezeu m-a scos din pușcărie, am zis măcar să scriu ce am pățit. Nu mă interesează dacă e operă literară. Mă bucur că nu-i scrisă prost. A fost voia lui Dumnezeu că am ajuns lângă Calciu și Costache Oprișan, pentru că pe vremea aceea Calciu își revenea după Pitești. Eu îi datorez lui Calciu viața, iar chestia aia că și-a tăiat venele pentru Oprișan că a încercat să-l salveze dându-i să bea, aia nu-i glumă. De la Oprișan, nea Petrache Țuțea am învățat ce nu se poate învăța altfel!”

Marcel Petrișor

SECRETUL Fortului 13

Una dintre cele mai cutremurătoare mărturii despre Fortul 13 este adusă de scriitorul Marcel Petrișor, pe care Dumnezeu l-a trimis în mijlocul celor pe care Securitatea vroia să-i extermină în măsluitul proces II al Reeducărilor de la Pitești.

Deși nepiteștean și nelegionar, Marcel Petrișor a ajuns în celulă cu poetul și filosoful Constantin Oprișan - fost conducător al Fraților de Cruce, viitorul preot Gheorghe Calciu și Iosif V. Iosif, pentru ca istoria adevărată să nu se stingă odată cu trăitorii ei. Povestea „experimentului Pitești” este rememorată chiar de cei care l-au trăit, în încercarea de a-și înțelege destinul care i-a purtat până în adâncurile cele mai întunecate ale „iadului”, de unde cei mai mulți dintre ei au reușit să iasă la „lumină”, unii urcând până la culmile divine ale sfințeniei.

Grav bolnav de tuberculoză, refuzându-i-se orice ajutor medical, Constantin Oprișan moare martiric la Jilava. Trecerea sa la Domnul este precedată de gestul eroic al lui Gheorghe Calciu,

care-și taie venele pentru a-și salva camaradul, hrănindu-l cu sângele său. Jertfă emblematică pentru o întreagă generație mucenică: „Mai mare iubire ca aceasta nimeni nu are: să-și pună viața pentru prietenii săi” (Ioan 15, 13). După ieșirea din închisoare, Gheorghe Calciu și Marcel Petrișor au refăcut din memorie versurile de mare valoare pe care Constantin Oprișan le-a creat în penitenciar, publicându-le în culegerea intitulată Cărțile Spiritului și alte poezii, făcând cunoscut sfatul pe care poetul ni-l lasă moștenire:

*Să nu te-ntorci din cale când Duhul
Rău te minte,
Căci vei rămâne pururi în a Sodomei
carceris
Prin fier, prin foc, prin apă, dar
numai înainte,
Căci drumurile-n spirit nu suferă
întoarceri.*

*La securitate, în anchetă,
dimineața ne dădea niște ceai.
Venea bucătăreasa cu gardianul
care deschidea ușița și zicea
„ceaiul”. Atunci eu trebuia să scot
ceașca și ăla cu o cană mare
turna. Era un profesor de logică,
proaspăt arestat, și gardianul a
strigat: „invers”. El s-a referit să îi
dea ceașca cu toarta afară să nu
se ardă, dar profesorul a întors
ceașca cu gura în jos, ținând-o
de toartă.
Nu se bărbieriseră oamenii de
un an sau doi. La un moment
dat, un gardian dă o lamă. O
ia unul mai nou și întreabă
cum să te bărbierești. Iar cei
mai vechi îi arată că se lua un
smoc și tăiai. Fiind mulți într-o
cameră, îți trebuia mult timp să
te bărbierești. Deși noi ne mai
bărbieream când mai găseam
câte un ciob, dar te trage de
nu vezi bine. Când te duceau
la proces, îți dădeau un fel de
cremă epilatoare și cădea tot*

Profesorul și scriitorul Marcel Petrișor s-a născut pe 13 aprilie 1930 la Ocișor, în Munții Apuseni. Proza sa de mai târziu – Serile-n sat la Ocișor (1971), Temeri (1985), Căruța cu scânduri (1990), Strigoii Ocișorului (2005) - va reconstrui estetic această lume a copilăriei, devenită icoană a paradisiului pierdut.

După studiile liceale de la Brad și Deva, în 1952, pe când era student la Filozofie în București, este arestat prima oară. Îi împrumutase cartela sa de masă lui Ovidiu Cotruș, nepotul poetului ardelean Aron Cotruș, pe care regimul îl considera „dușman al poporului”. Este închis la Rahova, Jilava, Malmaison, Uranus, Baia Sprie, Dej, Gherla și Aiud. În 1956 are parte de câteva luni

de libertate. Colaborează la nou înființata revistă „Teatru” și reîncepe studiile universitare la Facultatea de Litere din București. În toamna lui 1956 este rearestat sub acuzația de fi participat la un „complot studențesc”, pe fondul tulburărilor din Ungaria. Va fi eliberat abia în 1964, după un nou tur în închisorile Malmaison, Uranus, Jilava și Aiud.

După ieșirea din închisoare va urma Facultatea de Litere (franceză-spaniolă) la București și din 1970 va deveni profesor de franceză la Liceele „Iulia Hașdeu” și „Spiru Haret”. Publică romanele Măreasa (Ed. Albatros, 1973), Crișan (Ed. Albatros, 1977), impresii de călătorie în Călătorie spre Soarele-Răsare, devine membru al Uniunii Scriitorilor. Cartea sa, „Curențe estetice contemporane” (Ed. Univers, 1972) este inclusă în programa școlară a Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică.

După 1989, publică trei volume dedicate experienței penitenciare: *Fortul 13 – Convorbiri din detenție*, *Secretul Fortului 13 și La capăt de drum*. Mulți dintre oamenii importanți pe care i-a cunoscut în închisoare au fost portretizați în cartea *Trecute vieți de domni, de robi și de tovarăși*.

*părul, dar ardea. Și bate în ușă
ăla care primise lama și zice
„nu taie”. La care gardianul,
după o înjurătură zdravănă, îi
spune „s-au bărbierit 3 mii de
inși cu asta și acum nu merge
fix la tine?”
Sau vedea gardianul cu
bilețelul în fața ușii și zicea:
care te știi, care te crezi că
te cheamă așa cum scrie la
mine pe bilet, că eu nu pot
citi așa ceva, ieși afară. Erau
Adalbert Hekenselner și Rudolf
... și ieșeau săracii amândoi
să-i bată pentru că aia nu le
puteau pronunța numele.
Sau intrau gardienii în prima
celulă și dădeau o comandă,
iar la următoarele celule
spuneau „și voi la fel”, dar
ceilalți nu știa ce au zis în
prima celulă.
Sau aveau expresii gen
„încălzire frigorifică”, că venea
de la „calorifer” și cum nu era
calorifer, era „frigorifer”.*

Interviu Marcel Petrișor

Rep.: A fost mai greu de suportat suferința fizică sau cea psihică?

Marcel Petrișor: Nu cea fizică. Eu am avut un lucru în cap. Mi-am spus: asta e închisoarea. Și știam că așa se spune și la țară: dușmanul propune, dar Domnul dispune pedeapsa și cât ține. Numai că atunci când m-au condamnat la moarte mi s-au înmuiat rezervele rezistenței și mi-am văzut toată copilăria și toată viața până la recurs. Și ne-au comutat sentința la muncă silnică pe viață. Dar nu-i ușoară așteptarea aceea. Eram conștient că și în Jilava era celulă de exterminare, iar asta mi-a comunicat-o la Interne în București. Și culmea, procuror fusese un fost coleg de-al meu. Eu eram la filosofie iar el la drept în 1951 și dormeam în două paturi alăturate în căminul Matei Basarab. Apoi pe mine m-au arestat. În 1957, înainte de a se încheia procesul, vine și procurorul ca să fim „legali”. Când îl văd pe procuror zic „auăleo”. Stătea cu chipiul tras pe față. Zice: primul lucru trebuie să vă întreb dacă recunoașteți declarațiile date la

Securitate. Am răspuns: nici gând! Era un locotenent anchetator Dumitrescu, ce a sărit în sus. Și procurorul a ridicat fața și a zis „cum?”. Și zic: uite cum. Iar în acel moment m-am dezbrăcat de cămașă și am vrut să dau jos și pantalonii să vadă cum îmi era spinarea și fundul. Și acum am urme. Din când în când, cred că de la Jilava unde primeam 23 la fund, și acum când e vreme urâtă mă înțepă. Cred că sunt niște mușchi fesieri mai adânci care sunt afectați.

Rep.: Erau mulți care nu rezistau, leșinau după câteva lovituri.

Marcel Petrișor: Știam și eu că se leșinau după unele lovituri. Uneori leșina, dar alteori nu poți leșina. Într-adevăr dacă reușeai după o bătaie bună să-ți spui „acum leșin”, trebuia să te stăpânești, că el mai dădea două-trei lovituri, iar tu trebuia să nu miști deloc. Gheorghe Calciu spre exemplu reușea să nu scoată un sunet până în ultima clipă. Și după ce ne dădeau 23 la fund, primul lucru spuneau „mai faci?”. Ei, pentru moment murmuram și eu ceva, dar după aia la a doua,

a treia întrebare, numai așa de afurisit că vedeam că-i enervează, spuneam „da! Mai fac!”. Sigur că apoi urma altă pedeapsă. Dar după aceea venea și „fericirea”. Pentru că după 10 zile de la bătaie, vasele care sunt lezate în adâncime din cauza loviturii de cauciuc încep să „înmugurească”. Și atunci te apucă o mâncărime plăcută, că zicea Calciu „a venit primăvara pe fundul meu”.

Rep.: Cei condamnați la moarte în ce condiții erau ținuți la Jilava?

Marcel Petrișor: În camera condamnaților la moarte te băgau uneori și dacă nu erai condamnat la moarte. Nu știau cum se va sfârși ancheta, dar ca să te sperie te băgau acolo. Statul acolo era în lanțuri. Avantajul era că nu mai trebuia să stai cu mâinile pe genunchi să te uiți la vizetă. Erai cu lanțuri la mâini și picioare. La cei care injurau și erau considerați „primejdiși”, mâinile erau legate la spate. Să mănânci dintr-o gamelă cu mâinile legate la spate era foarte greu, mai ales că toți aveau barbă mare. Nici nu știți cum se năclăiește barba în aceste condiții. Eu de atunci nu suport barba mare.

Rep.: Și ce stare de spirit aveau cei condamnați la moarte?

Marcel Petrișor: Unii erau tăcuți și așteptau. Îndată ce se comunica comutarea sentinței sau grațierea, atunci erai dus în altă cameră de execuție a pedepsei sau alt penitenciar. Dacă se refuzase recursul nu mai era nicio speranță. Atunci condamnatul era luat pe targă din celulă, să nu se audă lanțurile și era dus ori la plutonul de execuție undeva în curte afară, la zid, când se făceau execuțiile cu tam-tam. Sau era dus în capătul secției, după câteva camere, așa-zisa „cameră zero” unde se făcea împușcarea în ceafă. Acest lucru îl făcea Iamandi, secretarul de partid al închisorii Jilava și călăul Jilavei. Pe acesta l-am auzit într-o noapte când eram în Casimca Jilavei, l-am auzit că a venit beat peste ofițerul care ne păzea. El venise de la nunta fetei, și piranda nu a primit carnetul de cec pe care i l-a dat fetei, spunând că-s bani cu sânge. Și atunci a început discuția cum e cu cei împușcați. Ei, acest Iamandi după ce primisem și eu și Calciu 25 la fund, după miezul nopții am bătut în ușă și nu a venit nimeni. La un moment dat, se aud niște pași. Fără să deschidă ușa: „ce vreți mă?”. Zicem: „dă-ne niște apă”. „Așteaptă!”. Și așteptăm. Nu am crezut că ne mai aduce. Și la 4 ne-a adus apă. Am bătut și altă dată și nu ne-a adus. Deci acest Iamandi mai avea și muștrări.

Un alt lucru interesant a fost că unul dintre cei condamnați la moarte, și care aștepta

în camera asta, era un ofițer de securitate care păzea aeroportul de la Bacău. Și-a luat un concediu și s-a dus undeva în Oltenia. A trecut prin Târgoviște pe la o nuntă. Acolo s-a îmbătat cu un coleg. Dar nu de asta a fost condamnat, ci pentru că a fost denunțat că a dezvăluit secrete. Acum aștepta să vadă dacă-l omoară sau nu. Nu era foarte preocupat, dar totuși la un moment dat îl întreb la ce se gândește. Și zice „aveam o cumnată așa de frumoasă, așa rău îmi pare că n-am regulat-o!”. Măi, să pice pământul pe mine! Alții se gândeau la copii, la familie, și asta la ce se gândea în camera condamnaților la moarte! Deci erau fel de fel de situații în fața morții.

Rep.: În fața suferinței, cei mai mulți se prăbușeau sau se înălțau, că ați văzut și un tip și altul?

Marcel Petrișor: Și una și alta. Se schimbau radical, și în bine, și în rău.

Rep.: Îi simțiți sfinți pe cei alături de care ați suferit?

Marcel Petrișor: Pe unii pe care i-am văzut și i-am cunoscut bine și oricât au suferit, nu-mi prea vine să spun asta sigur e sfânt. Pentru că foarte mulți, când spuneau că pe această suferință s-a clădit istoria neamului pentru viitor, să fim serioși. Și Costache Oprișan spunea: și eu am suferit, a murit chiar, dar spunea „am suferit pentru păcatele mele”. L-am întrebat: Costache, dar ce păcate ai avut așa de mari? A zis, eram atât de orgolios când eram mic, încât când mă întreba cineva ce vrei să te faci când vei fi mare spuneam „Dumnezeu”. Sigur că era o copilărie, dar de atunci se vedea germele dezvoltării. Oprișan a fost unul dintre cei mai chinuți, că au fost și alții. Dar el spunea: o cauză explicativă a răului respectiv este propriul ego.

Rep.: Oameni ca și Aurel State de unde aveau atâta putere să meargă mereu înainte?

Marcel Petrișor: Aurel State de la Dumnezeu a avut puterea. Pentru că pentru Aurel State mama lui se ruga cum se ruga Sf. Elena pentru Constantin, sau Monica pentru Fericitul Augustin.

Rep.: Suferința v-a apropiat de Dumnezeu?

Marcel Petrișor: Nu pot să spun asta, pentru că niciodată nu am fost îndepărtat. Că totdeauna când de plângeam ziceam: sări Doamne, nu vezi că pierim?! Mai impresionant era altceva. Nu numai rugăciunea pe care fiecare o făcea pentru scăparea noastră sau a celorlalți, că eram

„Se spune că trebuie să ne supunem stăpânirilor că sunt de la Dumnezeu.

Eu sunt de acord, dar nu sunt de acord să ne supunem stăpânirilor care sunt de la dracul. Toma d'Aquino spune că mă supun tuturor stăpânirilor, dar la cele care nu sunt de la Dumnezeu nu mă supun, că nu pe toate le trimite Dumnezeu, ci le trimite și dracu”.

Marcel Petrișor

toți așa. Dar când m-am văzut scăpat de la moarte ca prin urechile acului primeam mâncare să mă refac. Eu la 1,84 m aveam 36 - 37 kg. Eram numai scheletul, îmi ieșeau genunchii afară. Și uite că încă trăiesc și sunt bine.

Rep.: După 1964, după 12 ani de foamete, când ați mâncat pe săturate?

Am mâncat pe săturate, dar nu m-am săturat. Atunci am avut noroc că ajuns în Gara de Nord în pantaloni scurți de doc, o haină de doc și în mână cu o haină mucedă. Eram alături de Demostene Andronescu, care era la fel ca mine. Ne uitam încotro să o luăm. Și a venit unul care îl cunoștea pe Andronescu. Îl îmbrățișează și zice: veniți cu mine. Îi spune „dar așa ne e de foame!”. Iar omul ne spune că ne duce să mâncăm. Era un birt lângă gară, unde a poruncit să aducă un platou imens cu roșii și brânză. Tot l-am mâncat, dar nu ne-am săturat. Iar omul a zis, v-aș mai da, dar nu avem bani. S-a deschis o poftă în noi că ne vedea să mâncăm și farfurii. Se mirau toți cum de eram așa de slabi și puteam mânca atâta. De atunci am rămas cu ideea, când cineva îmi urează poftă bună, greșește. Trebuie să-mi spună: mâncarea la poftă pe care o am. Îmi pare rău și acum când trebuie să arunc vreo bucată de pâine uscată și mucegăită. Înainte dădeam la câinii vagabonzi, dar acum, de când i-a strâns, trebuie să arunc pâinea stricată la gunoi și tare mult regret.

Rep.: Ce regrete aveți după anii de pușcărie?

Marcel Petrișor: Niciun regret! Dacă ar trebui să o iau de la început, nu aș regreta nimic. Momentele de dinainte de bătaie îți dau fiori cum de altfel și sentința că am fost condamnat la moarte. Procurorul mi-a zis „acum te-am îmbrăcat în pardesiu de scânduri”. Totuși, la auzul unei astfel de sentințe nu poți să rămâi de neclintit.

„Până la urmă, sub presiunea Occidentului, în 1964 ne-au scos pe toți în curte la Aiud și directorul Crăciun a zis „mai aveți ceva cu noi?”. I s-a răspuns „nu”. Și a zis „nici eu cu voi. Sunteți liberi, dar băgați de seamă că suntem cu ochii pe voi”. La poartă era procurorul care ne-a cerut să dăm declarație că dacă vom vedea ceva, vom anunța organele. Cică în numele naționalismului. Domnule, nu ți-e rușine? Poi tu pentru naționalism mi-ai făcut fundul praf?!”

Marcel Petrișor

Rep.: Când ați făcut față momentelor limită și ziceați „da, mai fac” a fost curaj, bravură sau inconștiență?

Marcel Petrișor: Inconștiență. Este și o poveste. Eroul se luptă pe front și acolo cade rănit. Ce se întâmplă cu eroul rănit care începe să reflecteze asupra suferinței lui, și dacă în suflul lui se nasc întrebări „auăleu, ce m-a apucat...?”, atunci el nu urcă mai departe, rămâne numai erou pe front. Dacă își spune „nu-mi pasă și continuă”, atunci poate deveni chiar martir și mărturisitor. Și dacă martirajul durează și condițiile se înăspresc și zice „auăleu, e bine ce am făcut?”, se oprește stadiul de martir. Dacă însă nu zice nimic și spune că toate sunt de la Dumnezeu și uită tot ce a făcut bine, atunci urcă la gradul de sfințenie. Că își stăpânește instinctele. Nu mai are regrete, ură, dușmănie și nici poftă de mâncare. Am văzut oameni de aceștia. L-am văzut pe Aurel State.

Rep.: Precis v-ați pus întrebarea: de ce v-a dat Dumnezeu atâta suferință, de ce atâtea încercări?

Marcel Petrișor: Primul meu sentiment este că am suferit pentru păcatele noastre. Asta am început să mă întreb: stai puțin,

„E greu să ierți unul care te bate legat cu mâinile la spate cu o nuielușă de dimineață până seara. Sunt chestii de sadism. Și mă gândesc cum spun eu Tatăl Nostru. Și atunci mi-am zis, hai că-i iert și-i uit. La tălpi îți dădea cu o țevă ceva mai groasă decât degetul, până îți săreau pingelele”.

Marcel Petrișor

spus că legionarii spuneau că suferă pentru neam. Probabil am picat și eu ca musca-n lapte. Dar dacă am picat, trebuie să fac față. Și m-am împăcat cu ideea. Constatărea ulterioară a fost că așa a vrut Dumnezeu să dau eu mărturie ce s-a întâmplat acolo cu toți acei oameni mari. Dar dacă nu aș fi fost eu, probabil ar fi fost altul.

Rep.: Aveți rugăciunea inimii?

Marcel Petrișor: Rugăciunea inimii era un panaceu, la îndemâna tuturor. Eu și acum mă pomenesc că se roagă numai duhul în mine. Și mă văd că ori adorm ori trece lucrul fără să-l simt. Asta după Casimca Jilavei. Uneori pot să o spun și de 1000 de ori pe zi, alteori nu. Uneori numai mă pomenesc că o spun. Nici nu-mi dau seama că o spun până când la un moment dat mă întreb: „auăleu, dar de când o spun?”.

Și în închisoare mi s-a întâmplat asta, dar și afară. Unii ajungeau să o spună de mii de ori. Mergeam cu mașina spre Timișoara și aveam în ea pe Aurel State în dreapta și în spate 4 persoane. Într-o Dacie. Era vară, Dacia nu avea aer condiționat. În portbagaj aveam 5 canistre de benzină în bidoane de plastic. La un moment dat, după calea ferată, dă într-un munte și cotește, iar acolo-i zice Piatra Scrisă. Înainte de asta, cam cu 10 km m-am pomenit că spuneam rugăciunea inimii. E foarte interesant că de multe ori nu omul se roagă, ci duhul. Și mă întrebam de când o spun. La un moment dat, în față văd un car cu fân și îl depășesc. În depășire apare un tir ca un monstru și se oprește chiar în fața mașinii, la un lat de mână. Praf ne făcea. Am coborât din mașină și m-am dus la șofer, care căzuse cu capul pe volan. Zic dă-mi două palme sau fâ ceva, că eu am fost de vină! Și asta zice, lasă domne, degajă drumul. După episod m-am întrebat: Doamne, eu m-am rugat, dar pentru cine ne-ai scăpat? Că eram 6 în mașină.

„Când am văzut nume mari că și-au făcut „autoanaliza” ne-a zdruncinat. Dar ne-am zis că fiecare rezistă cât poate. Dar am văzut și oameni care n-au făcut niciun compromis. Când se lăudau cu realizările partidului, Prințul Ghika a spus cât de frumoase sunt sălcile Aiudului”.

„În 11 februarie în 1961 am primit o pedeapsă de 10 zile izolare în Zarca Aiudului cu mâncare la două zile. Asta era o cameră cu ciment pe jos, fără foc, cu geamul spart să fie frig, o tinetă fără capac și o pătură ruptă cu care să te învelești noaptea. Nu se putea dormi nici ziua, nici noaptea, trebuia să te tot plimbi. Gerul era atât de mare în 13 noaptea, încât i-am spus lui Marin Naidim că mă întind pe jos. Lui i-am zis să stea pe marginea de la tinetă și eu proptit de el, apoi stau eu pe tinetă și tu pe ciment. Mi-a zis să nu mă întind, că mor. I-am spus că nu mai pot. A zis că și el a fost în starea asta, dar el făcea pușcărie din 1940 și zice: „m-am întins jos și m-am trezit că un arhanghel mi-a spus: aici nu se doarme. Avea o sabie de foc”. Zic, măi, eu nu mai pot. Cu toate astea m-am mai învățat un pic. Și aud pe la 3, după miezul nopții, că se deschid ușile la izolare. Și aud vocea directorului Crăciun „scoate-i afară pe toți!”. Se trezise nevastă-sa noaptea din vis și i-a spus că îngheață dacă nu ne dă drumul din izolare. La Aiud am stat din 1954 până în 1956 și din 1961 până în 1964”.

Rep.: Vă mai visați în pușcărie?

Marcel Petrișor: Oho! Și zilele trecute.

Rep.: Ați avut vise premonitorii?

Marcel Petrișor: Eram la Casimca și deschide ușa un sergent cu care mai stăteam de vorbă. Zice: de ce nu muriți? Că iată, 6 muriră, de ce nu muriți toți, că mă chinuți și pe mine și vă chinui și pe voi. I-am spus: domn sergent, nu murim noi de voia noastră! De ce nu ne omorâți dumneavoastră? A, zice, să vă iau eu pe suflet dacă vă omor. Îi răspund: și așa cu rigoarea asta... Ei rigoare, zice. E drept că putea să ne facă rapoarte cum ne-au făcut și alții, dar ne lăsa câteodată să ne mai proptim de perete, deci o binefacere de asta greu apreciabilă ca atare. Fieraru, că așa îi ziceam, ne-a făcut bine că nu ne-a făcut rău. Era vară. Plouase afară și era o atmosferă apăsătoare. În Jilava nu era foarte cald nici vara, mureai de putoare dar temperatura era 30 – 40 de grade. Iar iarna nu era chiar să îngheți. Ne întrebam

care urmează la rând să mai moară. Am picat eu la rând să mă îmbolnăvesc. Dar m-a salvat Bunul Dumnezeu. Bunicul meu a fost popă în Ciungani, într-un sat lângă Biharia. Și când eram gata să mor, că aveam o dezinterie groaznică, am visat cu bunicul. La 3 – 4 ani bunicul mă băga într-o desaga pe cal și în cealaltă parte pune desaga cu ceasloave și mă ducea 20 km. Gheorghe Calciu s-a hotărât să mă scape. Primeam de două ori pe săptămână 140 de grame de pâine. Eram trei în celulă. În rest era turtoi, mălai copt. Mălaiul ăsta era greu de digerat și Calciu i-a spus lui Iosif (celălalt din celulă) că îmi lasă pâinea mea și el îmi dă mălaiul. La care Iosif, cam scrâșnind din dinți, că și el era flămând, a zis că face la fel. Ghiță Calciu avea TBC ganglionar, așa îi erau de umflați ganglionii încât capul lui arăta ca o pară cu codița în sus. În condițiile astea mi-a dat 6 luni de zile pâinea lui, de două ori pe săptămână câte 140 de grame, cu care am scăpat. După asta am avut un vis. M-am visat într-un peisaj absolut

chinezesc cu niște munți foarte frumoși. A fost un vis colorat. Atunci, în Casimca Jilavei, mi-am spus ce răsplată mi-a dat Dumnezeu, o bucurie să văd lucruri așa frumoase. După 5 ani mă pomenesc liber. Au mai trecut 4 ani și ajung să fac un voiaj în China prin Uniunea Scriitorilor. Și în sudul Chinei, când am ieșit dintr-o vale, m-am pomenit în fața unui peisaj care era exact peisajul pe care-l visasem în Jilava. Nu uit nici acum cum era stânca. Tot atunci, când eram pe punctul să mor m-am visat în fața altarului bunicului meu și din altar a ieșit o mână care mi-a aprins lumânarea pe care o aveam în mână. Până atunci Ghiță zicea: măi nu muri dimineața, că nu-i bine să mori dimineața. După-masa îmi zicea: măi, dacă ai răbdat, nu-i bine să mori după-masa, mai rabdă până deseară. Seara zicea: măi, să știi că dacă mori, noaptea e foarte rău! A doua zi dimineața a zis: „acum nu mai știu ce să zic”. Iar eu doar am clipit din ochi și m-am gândit: nu mai zi nimic pentru că am avut un vis. De după

Erau incredibile discuțiile pe care le purtau. De la Nae Ionescu am învățat primele lucruri de filosofie și de la Blaga. Dar pentru filosofia de catedră, Steinhardt, nea Petrance Țuțea, Vulcănescu, era dezbateră de seminar, confruntarea intelectuală.

ușa altarului a ieșit o mână cu o făclie care mi-a aprins lumânarea, iar lumina lumânării mele s-a ridicat ca un stâlp de foc spre cer. Și am știut că nu o să mor. Atunci am fost realmente anatomo-fiziologic foarte aproape de moarte. Aici e treaba, că suferința o suportă fiecare de voie, de nevoie, dar să o suportă fără să cârtești și să mai fii și vesel cum erau Papacioc, Aurel State și Prințul Ghika la Aiud era de legendă.

Eram în Jilava cu Monseniorul Ghika, cu un grup de doctori în teologie și aveau și doctorat în câte o știință pilot de genul fizică nucleară, biologie moleculară etc. Eram la etajul 4 într-o perioadă când nu se bătea chiar așa. Stăteam șiăștia ne povesteau chestii de biologie sau altele. Era o înghesuială grozavă, dar aveam 23 de ani. Făcusem o roată sus pe un prici, eram vreo 10 inși și stăteam turcește. Și, deodată, se ridică o căciulă la nivelul fundurilor noastre și apoi doi ochelari legați cu ață la ureche. Și o voce de om bătrân zice: cinstiți părinți, eu sunt cel mai prost popă ortodox din lume, spuneți-mi ceva spre mântuirea sufletului. La careăștia au înghețat. Era popa Ioja „cel mai prost popă ortodox din lume”, așa îl știam toți. S-au oprit toți acești doctori în teologie și filosofie. Niciunul n-a mai avut glas. Și popa Ioja spune: „vă mulțumesc sfințiți părinți,

ierțați-mă!” și s-a retras în jos. Și l-am întrebat pe Monsenior de ce nu i-a zis nimic? „Ce mai poți să spui unui sfânt în pragul urcării în cer? Ce să-i mai spun eu despre lume?”. Bartolomeu Anania niciodată nu a spus că nu era vorba de el când lumea îl confunda cu fratele lui de pe vremea cât era la Aiud. Spuneau: ăsta? Care era șef de club și care ne spunea să ne reeducăm?”. Niciodată nu a spus stai că nu am fost eu. Să trăiești oprobiului unei pușcării și să suportă afară după aceea este ceva care mă lasă fără cuvinte.

Rep.: Cei care au fost tortionari la Pitești s-au căit?

Marcel Petrișor: Sigur că da, dar sunt morți acum. Mai trăiește doar unul singur care a trecut prin reeducarea de la Pitești, Tache Rodas, un om de-a dreptul angelic. El avea curajul să-l privească în ochi pe Țurcanu. L-a lovit așa tare în cap încât acum nu mai aude nimic cu o ureche.

Aristotel Popescu a murit turnându-se pe el singur pentru că n-a putut respecta regulamentul impus de conducere. Din cauza bătăilor lui Țurcanu devenise un robot. Să bați în ușă să spui că ai adormit e de necrezut. La fel și Dan Dumitrescu înainte de a muri așa a țipat în Casimca Jilavei, care era o izolare în izolare, „ah, cum m-am înșelat, Doamne!”.

După Revoluție, nea Petrance Țuțea ne duce la Crăciun. Îi muriseră și nevasta, și copiii, nici nu-l făcuseră general și era într-o garsonieră la marginea Bucureștiului, întins pe pat. Puțea de nedescris. I-am zis: nea Gheorghe, așa puți cum puțeam noi din Jilava când ne-ai dus la izolare în Aiud. Săracul Crăciun a sărit să-l îmbrățișeze pe Demostene Andronescu. Nu știa el ce a scris Demostene despre Aiud. Dar dacă l-a pupat Demostene, l-am pupat și eu. Cine ne cunoaște a râs de noi că ne-am dus și ne-am pupat cu Crăciun. Dar să știi că ne-am războit cu el. L-am iertat, am uitat, dar n-am uitat să-i reproșez. I-am spus că are morți pe conștiință, că noi am rezistat la izolare, dar au fost alții care au murit sau s-au îmbolnăvit din asta. A zis: ce să fac, asta a fost etc. Dar a zis și că: uite că azi nu mai am nici nevastă, nici copii, nu vă mai am decât pe voi. Îi spun după aceea lui Demostene: „dacă ăsta zice că numai pe noi ne are și aude cineva, toți o să spună că am făcut pact cu Crăciun”. Deci vă dați seama ce disperat și singur a ajuns să spună asta. Și a zis: dar este un Dumnezeu în Cer care le plătește pe toate! Nouă așa ne-a spus și am rămas cu gura căscată să auzim asta din gura lui. Și l-am întrebat cu ce s-a ales din reeducarea de la Aiud. Și a zis: cu nimic! I-au promis că-l fac general, dar s-au folosit de el. Și ne spunea că i-au comandat „tu bați la ei la cur ca să reeduci. Nu trebuie să spui că noi pus tine face asta. Asta să știe că ei făcut de la ei”. A zis că nu din cauza asta a pierdut să fie general, ci pentru că ticălosul de general Doicaru a arătat o poză în care era cu Țuțea și alții când veniseră legionarii la putere și avea cămașă verde și diagonală. Și i-a arătat-o lui Drăghici, iar acesta a zis, gata, la pensie cu tine, niciun general! Și zice, Dumnezeu l-a pedepsit și pe Doicaru pentru că și el a fost în tinerețe frate de cruce, dar în plus pe el l-au împușcat al lui în Deltă cu ocazia unei vânători după Revoluție, când se pune problema să se spună niște lucruri în legătură cu ce s-a întâmplat la Interne.

Andronescu și acum când vine la mine bate morsa în ușă. Genialitatea lui George Manu a fost că a înlocuit linia din alfabetul morse cu două puncte consecutive. Pe perete nu se auzea linia, dar dacă bați în țeava de calorifer vezi că-i A. Dacă nu înțelegeam ce spune, băteam consecutiv de mai multe ori și celălalt relua de la început cuvântul.

Pe Steinhardt l-am cunoscut în închisoare prin 1958. Auzisem despre el. Era cunoscut în inteligența bucureșteană ca un „jidani ciudat”. Era curios. El era obsedat de creștinism. El și Edgar Papu, profesor de istorie, care era cunoscut că s-a încreștinat în Jilava după arestarea Monseniorului Ghika în 1953. Se încreștinase înainte de a intra în închisoare și sub presiunea închisorii în 1954 a renunțat la creștinism. Steinhardt știa de chestiunea asta. El încă nu se încreștinase. Papu a ieșit în 1954 din închisoare, și soră-sa și toți jidani s-au bucurat că a ieșit și a renunțat la creștinism. Steinhardt le spunea „sunteți niște lași”. El nu făcuse închisoare până atunci. Mai mult, intrase în Rugul Aprins, unde îl combătea pe Sandu Tudor care era un ateu combativ și un ziarist cinic față de tezele creștine. Dar se ruga deăștia să-l combată, să nu-l lase. Am

nimerit cu Steinhardt în celulă, deja auzisem multe. Discuta lucruri foarte subtile și foarte bine argumentate. Făcea diferențe de astea între explicație și justificare etc. Dar mi-am zis că astea sunt în general artificii de intelectual care vrea să strălucească și în bezna Jilavei. Că eu știu că pot fi mulți foarte spirituali, dar mă întrebam cât din inteligența asta e conform cu conduita lui etică. Și ce am văzut? Să scoți o tinetă dintr-o cameră cu 80 - 100 de persoane, să o scoți de două ori pe zi nu era lucru ușor. Nu se mai pune problema puterii, că toți puteam. Tineta trebuia scoasă pe rând de cei din celulă. Și nimeriau și bătrâni, săracii. Unii erau de 70 – 80 de ani, vai de capul lor. Trebuia să fi zdravăn. Că doi zdraveni de abia puteam duce tineta. Dar, trebuia să duci tineta și repede pentru că gardienii care aveau de deschis sute de celule băteau cu bâta.

Nu dădeau să-ți rupă șalele, dar nici nu-ți pica bine. Și, de exemplu, la o ieșire cu tineta, eu fiind tânăr, luam 13 bâte pe spinare. Dar dacă ieșea un bătrân în locul meu lua 25 de bâte, dar era și riscul să cadă și să răstoarne tineta. Nouă tinerilor ne era milă de bătrâni și ziceam „las că o duc eu”.

Nicu era și el întotdeauna dispus să iasă în locul bătrânilor. Și atunci l-am întrebat: cum se face de ești așa de săritor, nu ți-e frică de bâte? Zice, cumplit! Mi-e frică de mor, dar nu pot să uit că mi-a spus tata când m-a arestat „Nicule, să nu mă faci de rușine, să nu fi judan câcâcios!”. Asta e proverbială. Și Nicu așa era de preocupat de creștinism, încât când l-a găsit pe Dobzeu, a zis să fie și un martor, deși Paleologu râdea de creștinismul lui. Dar Nicu nu a glumit cu chestia asta!

FORTUL 13

*Jilava, Jilava!
ziduri de piatră lipite
cu otravă!
Ce tării vă ține
De nu v-ați dărâmat
de atâta suspine?
de atâta urlat?
Și lacrimile curse,
din loc nu v-au mișcat?
Acoperișul tău
deveni
mauzoleu
pentru sfinții
Neamului meu.*

Dorina Ienciu

Erau egale cu bărbații și se bucurau și ele de pedepse suplimentare. Jilava nu era suficientă pentru a le îngenuchia. Orice li se năzărea doamnelor gardiene, țigănci de ultima speță, constituia un motiv pentru a fi trimise la „mititica”. Aproape toate au trecut pe acolo, prin acel loc de supertortură al Jilavei. Această era o carceră cu ciment pe jos și pereții umezi, în care deținutele politice executau o pedeapsă imaginară, fiind ținute numai în cămașă, cu o bucată de mămăligă și o gamelă cu apă sărată (pe zi). În aceste condiții nu se putea rezista mai mult de 7 zile. Acele femei care au trecut pe aici, și nu au fost puține, s-au îmbolnăvit de anexită și reumatism. Foamea le chinuia ca și pe bărbați. Lipsa de aer și lumină, de asemenea.

Pentru autenticitate, spicuiesc din relatările Emiliei Vaida, care era anchetată fără să știe că soțul ei fusese omorât tot în timpul anchetelor: „Așteptam obișnuitul arpacăș în care se numărau boabele, pentru a-mi astâmpăra foamea ce mă rodea, când s-a deschis ușa celulei și ofițerul politic mi-a făcut semn să-mi iau bagajul și să-l urmez. Afară m-a împins în duba ce m-a transportat la Jilava, pe care nu o voi putea uita niciodată. Îmbrăcată cu cele câteva zdrențe ale mele și câteva primite de la alte deținute, cu picioarele goale în pantofii negri, dați de conducerea închisorii pentru proces, am fost din nou îmbrăncită pentru a fi luată în primire de ofițerul de serviciu. Arătându-mi cu mâna o ușă de lemn, am împins-o eu de data aceasta și am intrat. Era un țarc de 1 mp, plin cu fiare și gunoi. Acolo am stat până s-a întunecat, în timp ce pe mine ningea. Vânăta de frig și cu dinții clănțănind, mi-am făcut intrarea în groapa blestemată. În celula 2 de la Jilava ne găseam 45 de deținute, dintre care, 7 bolnave de TBC, lipsite de ori ce fel de

îngrijire. De căldură, nici pomeneală. Numai cea umană completată cu cea sufletească ne făcea să trăim de azi pe mâine. Aspectul acestor ființe nobile era dezolant: cu fețe de ceară, nepieptănate, erau îmbrăcate în rochii zdrențuite. Fără prosop, săpun, perie sau pastă de dinți, femeile foloseau pentru șters fie manșeta, fie gulerul sau mânecile scurtate în acest scop.” Administrația dă drept cazarmament o pătură ruptă la trei persoane, linguri și gamele găurite. Se mânca prin rotație, pentru că niciodată nu erau suficiente.

Interiorul celulei era mobilat cu celebrul hârdău, „tineta” ce emana un miros îngrozitor. Alături se găsea o puțină cu apă pentru băut și spălat, ce se umplea o dată pe zi. Niciodată apa nu ajungea și spălutul se făcea tot prin rotație, de la o zi la alta și tot în aceleași gamele în care se mânca. Lipsa de aer îți lăsa impresia că ai o senzație de sufocare permanentă. Este ușor de înțeles cum se simțeau bolnavele de T.B.C. și inimă care aveau nevoie imperioasă de AER. Singurul bun al naturii lăsat la discreția ființelor peste tot, aici era drămuț. Ferestrele erau mai tot timpul închise și nici lumina nu pătrundea din cauza obloanelor fixe. Pereții celulei umezi în permanență lăsaus impresia că te găsești într-un cavou. Și pentru

MULTE și MULȚI, a rămas cavou.

Dorina Ienciu care se găsea la secția de femei a fost ridicată împreună cu fiul ei - Codruț Ienciu - și cu soțul, fost inspector general în Ministerul Cultelor. Fire deosebit de sensibilă, Dorina Ienciu a publicat la editura Pavel Suru un roman intitulat: „Cataclismul anului 2000”.

FEMEI LA JILAVA

(Cicerone Ionițoiu - Morminte fără cruce.
Contribuții la cronică rezistenței românești
împotriva dictaturii. Vol. II)

ÎN AMURG

*Am deschis fereastra catului de sus,
Să văd cum pășește bunul meu Isus
Spre Golgota, purtându-și crucea
blândeții
cu ochii arși, căutând răcoarea
dimineții.*

*Cerul s-a întunecat crunt să nu vadă,
Cu suliți cum îl petrec soldații de
gardă,
Cu Măria florile plângeau împreună
Stelele albe s-au adunat cunună.*

*Să mângâie fruntea rănită a lui Isus
Amurgul rouă sărutării și-a depus
Lemnele codrilor cu duhul au cântat
Nou cântec au strunit, din jale și oftat.*

*Am coborât jos din catul veșniciei,
Să biciuiesc zarafii nemerniciei,
Crunt să-l înfrunt pe tâlharul de Irod,
Unde sunt mugurii și ai neamului
rod?*

*Zării Golgota cu uriașa cruce,
La osândă neamul românesc se duce,
Femeile pe urmele Măriei plâng,
Christoșii neamului pe cruce se frâng.*

*Cu suliți cum îl petrec soldații de
gardă,
Cu Măria florile plângeau
împreună.”*